

Lluís Espinal, màrtir de la fe i la justícia

El 8 de juliol de 2015, coincidint amb la seva visita a Bolívia, en el desplaçament des de l'aeroport de l'Alto fins a l'arquebisbat de La Paz, el Papa Francesc es va aturar uns minuts a fer una pregària a prop del lloc on va ser trobat el cadàver del jesuïta català Lluís Espinal, assassinat a Bolívia pel seu compromís amb la justícia i els drets humans. Amb aquest gest, el Papa ens va convidar a recordar la figura d'Espinal, i sobretot, a recollir el seu llegat de defensa dels més desfavorits.

Era el 21 de març de 1980 a la nit, a Bolívia, i el jesuïta català Lluís Espinal sortia del cinema. Uns desconeguts el van fer entrar en un jeep. Espinal va ser torturat i assassinat. Lluís Espinal havia arribat a Bolívia el 1968, quan aquest país -i pràcticament tot l'Amèrica Llatina- vivia una època de dictadures, repressió i violacions dels Drets Humans. És també l'any de l'assemblea dels bisbes de l'Amèrica Llatina a Medellín, el moment en què sectors de l'església van madurant un procés de proximitat als pobres i a les seves lluites: la teologia de l'alliberament.

Allà es converteix en *Lucho*, com és anomenat a Bolívia, i exercint la seva feina com a periodista i crític de cinema, treballa al servei del poble bolivià, denunciant la dramàtica situació que s'està vivint, la repressió militar i les conseqüències del narcotràfic. La seva veu es va fer incòmoda per a molts. Tres dies després, a El Salvador, era assassinat també l'arquebisbe Oscar Romero.

Periodista i especialista en cinema, havia treballat a Televisió Espanyola als anys 60 però el contingut de crítica social dels seus programes va topar amb la censura. L'any 1967, li van prohibir un programa sobre les vivendes miserables dels barris marginals de Barcelona i una entrevista amb Alfonso Carlos Comín, per la qual cosa va dimitir. Ja a Bolívia, el seu compromís amb els més desfavorits i amb la lluita per la justícia el van portar, com ell mateix deia, a "gastar la vida pels altres".

El compromís de Lluís Espinal per la defensa de la justícia i dels pobres, des de la fe cristiana, està en la línia de la missió de la Companyia de Jesús tal i com es va definir en la Congregació General 32. Des d'aquell moment i fins a l'actualitat més de 50 jesuïtes, entre ells Espinal, han perdut la vida justament per defensar una fe lligada a la justícia.

La Fundació Lluís Espinal

A casa nostra, recull el seu llegat la Fundació que porta el nom de Lluís Espinal, i que treballa en el diàleg fe-justícia a través principalment de la promoció de les activitats del centre Cristianisme i Justícia, amb seu a Barcelona. Des de 1981 aquest centre d'estudis s'ocupa de l'anàlisi dels problemes socials i de l'estudi d'una teologia compromesa amb la justícia, sempre des de la realitat de les persones i col·lectius més vulnerables. Aquest treball es realitza a dos nivells: l'estudi i la reflexió, amb seminaris interns i grups de treball; i la difusió a través d'actes públics, presència a xarxes socials i la publicació dels Quaderns CJ, que s'editen en català, castellà i anglès i arriben a 50.000 persones de tot el món.

Itinerari biogràfic

Lluís Espinal Camps va néixer Sant Fruitós de Bages, prop de Manresa, fill d'una família treballadora, tradicional i cristiana. Era el 4 de febrer de 1932. Quan tenia només 4 anys, va esclatar la guerra civil espanyola, que va marcar la seva infància. Un dels seus germans grans, va morir afusellat.

Espinal va fer els estudis secundaris al col·legi i seminari menor Sant Josep de Roquetes, a Tarragona. L'any 1949, quan en tenia 17, va entrar al noviciat de la Companyia de Jesús de Veruela, a Saragossa. Aviat va manifestar-se la seva facilitat per escriure i comunicar les seves experiències i conviccions. Estudia llatí, grec, literatura,... i més endavant fa els estudis de filosofia i de teologia a la Universitat Eclesiàstica de Sant Cugat del Vallès. Ja aleshores apareix el seu sentit crític enfront de la teologia tradicional que rebia a les aules.

El 29 de juliol de 1962, Lluís Espinal s'ordena sacerdot a Sant Cugat. En aquells moments, l'església està vivint canvis fonamentals. Mor Pius XII, i arriba Joan XXIII amb el Concili Vaticà II i Espinal se sent entusiasmat per les perspectives obertes pel Concili.

El 64, marxa cap a Bèrgamo, a Itàlia, per estudiar Periodisme Audiovisual amb l'especialització de cinema per a televisió. A la seva tornada a Catalunya fa crítica cinematogràfica, treballa en el guió i muntatge d'una pel·lícula, i comença a treballar a Televisió Espanyola, al programa "Cuestión Urgente", amb Mossèn Martínez Roura. Abordaven temes d'implicació social, com la immigració, l'alcoholisme, la prostitució, les drogues, o la delinqüència,... El programa obté un gran èxit. L'any 1967, la censura prohibeix un programa on apareixen les vivendes miserables dels barris marginals de Barcelona i una entrevista amb Alfonso Carlos Comín. Espinal dimiteix.

"La verdad nos da miedo, y por esto hemos inventado algo tan absurdo como la censura. Si censuramos a los que piensan diversamente, podremos llegar a creer que todos piensan como nosotros; y así, llegaremos a la unanimidad, aunque sea una unanimidad raquíta y oscurantista."

En aquests moments, passa per Barcelona el bisbe bolivià Genaro Prata, encarregat dels mitjans de comunicació de la conferència episcopal boliviana, que el convida a anar a Bolívia. El 1968, Lluís Espinal arriba a Bolívia, on es converteix en Lucho.

Arriba a un país amb una gran riquesa humana i material, però que es troba entre els més pobres de l'Amèrica Llatina. Des del 68 fins a la seva mort, al 80, Espinal viu a Bolívia una època de terribles dictadures, repressió, presons, afusellaments, i violacions dels drets humans...

"Aquí la vida vale poco; los mineros mueren jóvenes de silicosis; hay una gran mortandad infantil. Vivir mucho es aquí un lujo. Por eso es lógico que el pueblo quiera la revolución y el cambio social"

El 68 és també l'any de l'assemblea dels bisbes de l'Amèrica Llatina a Medellín. A partir de llavors, sectors de l'església en aquest continent fan madurar aquest procés d'una església propera als pobres i a les seves lluites. És l'auge de la teologia de l'alliberament.

*"Hay cristianos mudos,
que mientras no les toquen a ellos,*

*se quedan tranquilos
aunque se cuartee el mundo.*

*No protestan por las injusticias,
Porque están esclavizados al estado
por la persecución o por el compromiso,
comprados por el miedo o por el oportunismo.*

*Tú sabes lo que conviene a tu Iglesia,
si un fervor de catacumbas,
o la rutina de una protección oficial.
Dale lo que sea mejor,
aunque sea la cárcel y la pobreza.*

*Líbranos del silencio del ahíto ante la injusticia social.
Líbranos del silencio prudente
para no comprometernos."*

Lluís Espinal es nacionalitzat bolivià el 1970. Durant aquests anys es va dedicar a la crítica i producció de cinema, a la televisió, la ràdio i el periodisme. Treballa a la televisió boliviana, a Ràdio Fides i els últims anys de la seva vida, dirigeix el setmanari "AQUI". A tot arreu, va voler fer dels mitjans de comunicació un instrument de servei al poble bolivià. Denuncia la dramàtica situació del poble, la repressió militar, i el narcotràfic. La seva veu cada vegada incomoda més gent.

"Hay cosas que no me atrevo a explicar a los de casa, pues podrían alarmarse y se preocuparían sin motivo. Hará cosa de un mes me expulsaron de la televisión donde trabajaba últimamente haciendo un programa "en carne viva" y que trataba de los problemas de nuestros hermanos más desamparados. Por ejemplo, gustó mucho un programa sobre los prisioneros de nuestras cárceles. El programa que trajo problemas fue sobre la violencia, un tema muy agudo en nuestra sociedad boliviana; yo ya había logrado una entrevista con unos guerrilleros que acababan de raptar a un industrial; era un documento de un gran interés periodístico"

El desembre de 1977, el general Bánzer, anuncia eleccions i concedeix una tímida amnistia política. Un grup de dones mineres comencem una vaga de fam a l'arquebisbat de La Paz per obtenir una amnistia plena i sense restriccions. Lluís Espinal, s'afegeix també a la vaga, que s'extén a més de mil persones. Van ser desallotjats per la policia però un petit grup va continuar fins que el govern va concedir la plena amnistia. Espinal va definir la vaga de fam com una de les experiències més intenses de la seva vida.

"Momentos como el del apresamiento de mi grupo de huelga, mientras intentábamos cantar "Viva mi patria Bolivia" no los olvidaré jamás. La lucidez con que hemos pensado en jugarnos la vida en algún momento, me trae un instante de suprema serenidad: la vida es para esto, para gustarla,... por los demás"

Ja feia temps que la veu d'Espinal s'havia fet incòmoda, el setmanari que dirigia va patir un atemptat i era sabut que la postura expressada per Espinal a través dels seus articles molestava a la dictadura de Bánzer, fins el punt que va ser objecte d'atacs per part de mitjans de comunicació.

La nit del 21 de març de 1980, Lluís Espinal havia anat al cinema, com era habitual, pel seu treball de crítica cinematogràfica. Feia una setmana que agents de l'exèrcit controlaven el carrer i la casa on vivia. Quan surt del cinema, uns desconeguts l'obliguen a entrar a un jeep. El traslladen a l'escorxador del barri d'Achachicala. Allà és torturat i assassinat amb 17 ferides de bala. L'endemà a la matinada, un camperol troba el seu cos en un abocador camí de Chacaltava.

"No habrá paz mientras fabriquemos armas y bombas para matarnos; y las peores bombas son las situaciones explosivas de explotación y miseria. Cuando una gran parte de la humanidad no puede satisfacer las más fundamentales necesidades humanas, no puede haber paz. Estas situaciones injustas y explosivas no pueden menos que resolverse en violencias. Por esto no nos podemos cansar de repetir que la paz solo se puede basar en la justicia."

Ampliació d'informació:

- Quadern "Lluís Espinal, gastar la vida pels altres", de Víctor Codina [[descarregar](#)]
- Quadern "Pregària a boca de canó", de Lluís Espinal [[descarregar](#)]
- Article: "El papa Francisco y Luis Espinal", de Víctor Codina al bloc de CJ [[veure](#)]
- Vídeo "Lluís Espinal, un màrtir incòmode". Reportatge emès al programa 30 minuts de TV3 [[veure](#)]